

ИЛМ ВА ИМОН.

SCIENCE AND FAITH.

Питер Хиггс (1929–2024) як физики назариявии шотландӣ буд, ки бештар бо механизми пешниҳодкардаи худ, механизми Хиггс, машхур аст. Ин як идеяи воқеан навоарона буд, ки мефаҳмонд чӣ гуна зарраҳои асосӣ масса пайдо мекунанд. Кори ӯ физикаи муосири зарраҳои элементариро ба таври ҷиддӣ тағйир дод ва ба яке аз пояҳои Модели стандартӣ табдил ёфт.

1. Пешниҳоди механизми Хиггс (1964)

Соли 1964 Хиггс мақолаи асосие нашр кард, ки дар он кӯшиш намуд фаҳмонад, чаро баъзе зарраҳо, мисли бозонҳои W ва Z , масса доранд, аммо баъзеи дигар, масалан фотон, масса надоранд.

Ӯ фарз кард, ки майдони нономоёне вучуд дорад, ки тамоми Коинотро фаро гирифтааст, майдони Хиггс, ва нишон дод, ки зарраҳо ҳангоми ҳамкорӣ бо ин майдон масса мегиранд.

2. Пешгӯии мавҷудияти бозони Хиггс

Аз назарияи ӯ бармеомад, ки ин майдон бояд бо як зарраи нав алоқаманд бошад, бозони Хиггс, ки дар фарҳанги омма баъзан онро «зарраи Худо» меномиданд, истилоҳе, ки худи Хиггс онро қабул надошт.

Дар тӯли даҳсолаҳо ин пешгӯӣ яке аз муҳимтарин, вале ҳамзамон тасдиқнашудаи физика бокӣ монд.

3. Кашфи бозони Хиггс (2012)

Соли 2012 таҷрибаҳо дар Коллайдери бузурги адронӣ дар ЦЕРН зарраеро сабт карданд, ки ба бозони пешгӯишудаи Хиггс мувофиқат мекард.

Ин кашф рӯйдоди ниҳоят муҳим гардид ва охириин унсури норасидаи Модели стандартиро тасдиқ кард.

4. Ҷоизаи Нобел (2013)

Соли 2013 Питер Хиггс Ҷоизаи Нобел дар соҳаи физикаро якҷо бо Франсуа Энглер гирифт, барои “кашфи назариявии механизме, ки ба фаҳмиши мо дар бораи пайдоиши массаи зарраҳои зерии атом мусоидат мекунад”.

- Механизми Хиггс хусусияти асосии табиат, яъне массаро мефаҳмонад, ки маҳз ба шарофати он мавҷудияти атомҳо, химия ва ҳаёт имконпазир аст.
- Бе он Коинот тамоман шинохта нашаванда мешуд.
- Тасдиқи мавҷудияти бозони Хиггс ба яке аз бузургтарин дастовардҳои илмии асри XXI табдил ёфт.

Ҷанбаҳои асосии мавқеи фалсафӣ ва ҷаҳонбинии ӯ

1. Атеизм бо муносибати эҳтиромомез ба дин

- Хиггс худро ошкоро шахси беимон мешуморид. Ба гуфтаи худӣ:

“En primer lugar no soy creyente...” (“Пеш аз ҳама ман шахси имондор нестам...”)
([Religion en Navarra](#))

- Дар айни замон ӯ мавқеи зиддидинии хашмгин надошт. Баръақс, ӯ услуби бархӯрдомези баъзе атеистонро танқид мекард, масалан Ричард Докинзро, вақте ки ӯ ин равишро аз ҳад зиёд васеъ истифода мебурд:

“Докинз хеле зуд-зуд ҳамлаҳои худро маҳз ба фундаменталистон равона мекунад... дар ҳоле ки бисёр одамони имондор ҳастанд, ки аслан фундаменталист нестанд.”
([Skeptical Science](#))

- Ба ӯ лақаби машҳури «зарраи Худо», ки нисбат ба бозони Хиггс истифода мешуд, писанд набуд, зеро ба назари ӯ ин ном сарҳади байни илм ва илоҳиётро норавшан мекард ва метавонист хонандагони диндорро ба иштибоҳ андозад.
([Metode](#))

Мавқеи ӯро бештар метавон ҳамчун омезиши атеизми илмӣ ва таҳаммулпазирии фалсафӣ тавсиф кард, на ҳамчун муқобилияти хашмгин ба дин. Ба назар мерасад, ки ӯ барои имони динӣ дар зиндагии инсон ҷой мегузошт, аммо қатъиян на дар қори илмӣ худ.

2. Илм ҳамчун ҷустуҷӯи равшанӣ, на ивазкунандаи илоҳиёт

- Хиггс аҳамияти дақиқӣ, равшанӣ ва худдорӣ дар истифодаи забонро дар илм таъкид мекард. Дар мусоҳибаи соли 2013 ӯ гуфта буд:

“Лақаби “зарраи Худо” одамонро водор мекунад, ки физикаро бо илоҳиёт омехта кунанд”.
([Religion en Navarra](#))

- Ӯ кашфи майдон ва зарраи Хиггсро ҳамчун пирӯзии андешаи инсонӣ қабул мекард, аммо онро иваз кунандаи маънои динӣ ё метафизикӣ намешуморид. Чунончи, дар сомонаи донишгоҳи ӯ зикр шуда буд:

“Ин кашф намунаи ҳайратангези қудрати пешгӯии ақли инсонӣ гардид”
([The Higgs Centre for Theoretical Physics](#))

Хулоса чунин аст: бо он ки Хиггс ба қудрати ақлонии илм, қобилияти шарҳдиҳӣ ва пешгӯии он аҳамияти калон меод, ӯ иддао намекард, ки илм ба ҳамаи саволҳои инсон ҷавоб медиҳад, махсусан ба саволҳои маъно ва ҳадафи ниҳони зиндагӣ.

3. Дар бораи маъно, ҳадаф ва зиндагии инсон (ба таври ғайримустақим)

- Гарчанде ки Хиггс рисолаи муфассали фалсафӣ дар бораи «маънои зиндагӣ» ба ҷо нагузоштааст, баъзе гуфтаҳои ӯ имкон медиҳанд равиши ӯро дарк кунем.
 - Ӯ бар ин бовар буд, ки талоши илмӣ барои кашфи механизми Хиггс на танҳо барои истифодаи амалӣ, балки пеш аз ҳама барои фаҳмиш равона шудааст, барои он ки ақли инсон қодир бошад ба пеш нигоҳ кунад ва аз

хадди манфиати бевосита фаротар равад. ([The Higgs Centre for Theoretical Physics](#))

- Дар айни замон ӯ эътироф мекард, ки илм бо шарҳ додани падидаҳои, ки пештар ба сабабҳои ғавқуттабӣ нисбат дода мешуданд, баъзе ангезаҳои имони диниро заиф мегардонад, аммо иддао намекард, ки илм маънои диниро пурра аз байн мебарад. Масалан, ӯ мегуфт:

“Илм ангезаҳоеро, ки одамонро ба бовар кардан ба динҳои гуногун водор мекунад, заиф мекунад, аммо ин маънои онро надорад, ки ин ду бо ҳам номувофиқанд” ([Christian Post](#))

- Ба ӯ ҳам сциентизм ва ҳам атеизми догматикӣ бегона буданд. ӯ мегуфт: “Мушкил дар он аст, ки баъзе атеистон худ ба худ ба фундаменталист табдил меёбанд”. ([Religion en Navarra](#))

Хулоса чунин аст: Хиггс мавҷудияти чунин сатҳоро дар зиндагии воқеии инсон мумкин мешуморид, ки аз доираи ченакӣ ва таҷрибавии илм берун меравад, ҳарчанд ҳуди ӯ шахсан ба имони динӣ вобаста набуд. Барои ӯ маъно ва ҳадаф, эҳтимолан, дар ҳуди лоихаи инсонии шинохт, таҳқиқи ақлонӣ ва зиндагии бо масъулият қарор дошт, на дар ягон кафолати ғавқуттабӣ.

4. Ахлоқ, масъулият ва ғурутанӣ

- Гарчанде ӯ кам ҳолатҳо дар ин бора ошкоро сухан мегуфт, суханон ва симои шахсии ӯ ба мавҷудияти бархе мавқеъҳои ахлоқӣ ишора мекунад.
 - ӯ ғурутанӣ ва равшаниро таъкид мекард. Дар яке аз тавсифҳои тарҷумаиҳолӣ чунин зикр шудааст:

“Хиггс равшаниро аз харизма болотар мегузошт, хулосаҳои оромро аз ҷавобҳои зиракона... ӯ завқро парвариш мекард” ([MaxMag](#))

- ӯ ҳамчунин истифодаи аз ҳад зиёди забони динӣ барои тавсифи илмро танқид мекард ва аз он нигарон буд, ки метафораҳои илмӣ дар заминаи имон нодуруст истифода мешаванд. Ин аз ҳисси масъулияти ӯ нисбат ба он ки илм чӣ гуна пешниҳод ва дарк карда мешавад, шаҳодат медиҳад.
- Гарчанде ӯ низоми ахлоқии умумичаҳониро шакл надода буд, ба таври равшан мефаҳмонд, ки догматизм, хоҳ динӣ бошад, хоҳ дунявӣ, мушкил эҷод мекунад.

Хулоса: аз нуқтаи назари илоҳиёт ва миссиология метавон қайд кард, ки мавқеи Хиггс ғурутанӣ зеҳнӣ, эҳтиром ба асрор ва эҳтиёткориро нисбат ба иддаоҳои аз ҳад зиёди илм ё имон дар масъалаи маъно таъкид мекунад.

Ин чӣ гуна бо илоҳиёт, миссия ва вазифаҳои миссионерии мо вобаста аст

- **Муколамаи илм ва имон:** равиши Хиггс яке аз моделҳои имконпазири ҳамкориро нишон медиҳад. Илм вазифаи меъёрии худро иҷро мекунад, имон

бошад вазифаи худро. Онҳо метавонанд дар сатҳи маъноӣ инсонӣ ба ҳам расанд, аммо набояд омехта ё баробар ҳисобида шаванд, зеро ба усулҳо ва пешфарзҳои гуногун така мекунанд.

- **Андешаронии фарҳангӣ-илоҳӣ:** қиссаи лақаби «зарраи Худо» ва рад кардани он аз ҷониби Хиггс равшан нишон медиҳад, ки метафораҳо чӣ гуна байни ҷазои илмӣ ва фарҳангӣ ҳаракат мекунанд. Тасвирҳои илмӣ, вақте ба фарҳанги оммавӣ ворид мешаванд, метавонанд аз ҷониби ривоятҳои динӣ қабул шаванд ё баръакс. Барои кори тарҷума ва илоҳиёти контекстуалӣ ин масъала бисёр муҳим аст, зеро метафораҳо, хоҳ илмӣ хоҳ фарҳангӣ, маъноро байни забонҳо интиқол медиҳанд, вале метавонанд таҳрифи маъно низ ба вуҷуд оранд.
- **Миссия дар муҳитҳои плюралистӣ:** Хиггс фундаментализмро дар дин танқид мекард ва ба хатари догматизм дар атеизм ишора менамуд. Барои миссия дар ҷунин минтақаҳо, мисли Осиеи Марказӣ, ки дар он ислом, гуногунрангии эътиқодҳо ва плюрализми фарҳангӣ ҳузур доранд, мавқеи фурутанӣ зеҳнӣ ва фарҳангӣ бо равиши ӯ хуб ҳамоҳанг аст. Дар ин ҷо лозим нест, ки илм ба имон исбот карда шавад ё баръакс. Муҳимтар аз ҳама эҳтиром ба фарқияти соҳаҳо ва эътирофи арзишҳои умумии ҷустуҷӯи ҳақиқат ва ростқавлӣ мебошад.
- **Маъно, ҳадаф ва фарҳанг:** андешаи Хиггс, ки маъноӣ зиндагии инсон на танҳо ба формулаи «Худо ҳаст, ки ҳадаф медиҳад» ва на ба иддаи «илм ҳама ҷизро рад мекунад» маҳдуд мешавад, барои мо роҳи миёнаро мекушояд. Маъно метавонад ҳам дар ҷомеаи инсонӣ, ҳам дар ҳуди ҷустуҷӯ, дар масъулият ва дар хизмат пайдо шавад. Ин фикрҳо бо фаҳмиши масеҳии даъват, амонатдорӣ ва миссия ҳамсадо мебошанд.

“Фундаментализм боз як мушкил аст. Ба як маъно, ҳуди Ричард Докинз ҳам қариб фундаменталист аст, танҳо аз навъи дигар”

[Skeptical Science+2QuoteFancy+2](#)

Таҳлили иқтибос:

- Дар ин ҷо Хиггс на танҳо фундаментализми динӣ, балки шакли ҷангҷӯёнаи атеизмро низ танқид мекунад, ки ба назари ӯ дар мавқеи Докинз дида мешавад.
- Аз нуқтаи назари миссиологӣ ва илоҳиёти ин аҳамияти фурутанӣ ва даст кашидан аз догматизмро дар муқола ва миссия таъкид мекунад. Дар муҳитҳои байнифарҳангӣ, аз ҷумла дар ҷаҳони исломии Осиеи Марказӣ, ин махсусан муҳим аст: муҳаққиқ ё касе, ки бо миссия машғул аст, бояд аз ҳар гуна фундаментализм, хоҳ динӣ бошад, хоҳ дунявӣ, дурӣ ҷӯяд.
- Ин нигоҳ инчунин ба якпорчагии муқолаи илм ва имон ишора мекунад. Гарчанде ҳуди Хиггс атеист буд, ӯ эътироф мекард, ки илм набояд бо такаббур имонро рад кунад. Барои кори тарҷума ва хизмат дар муҳитҳои байнифарҳангӣ ин маъноӣ эҳтиром ба ҷаҳонбинӣҳои дигарро дорад, ҳатто дар ҳолате ки бо онҳо розӣ нестем.
- Ин иқтибос водор месозад, ки фикр кунем чӣ гуна ҳам низомҳои динии андеша ва ҳам низомҳои дунявӣ метавонанд саҳтгир ва истиснокунанда шаванд. Дар натиҷа, амалияи миссионерӣ талаб мекунад, ки эътиқоди устувор бо фурутанӣ фарҳангӣ якҷо бошад.

“Ин ном як навъ шӯҳӣ буд, ва на он қадар хуб. Ман фикр намекунам, ки чунин кардан дуруст буд, зеро он одамонро ба иштибоҳ меандозад”.

(сухан дар бораи «зарраи Худо» меравад, ки лақаби бозони Хиггс аст)

[A-Z Quotes+1](#)

Таҳлил

- Интиқоди Хиггс аз ин истилоҳ ҳассосияти ӯро нисбат ба он нишон медиҳад, ки метафораҳо чӣ гуна паҳн мешаванд ва мафҳумҳои илмӣ чӣ тавр ба дигарон расонида мешаванд. Ӯ ин номро гумроҳкунанда мешуморид ва эҳтимолан барои одамони имондор нохушоянд медонист.
- Барои кори илоҳиётӣ ин намунаи равшани он аст, ки чӣ гуна метафораҳои илмӣ метавонанд ба гуфтугӯи илоҳиётӣ ворид шаванд ва паёмдҳои нохоста ба вучуд доранд. Дар чараёни тарҷума ва мутобиқсозии матнҳои илоҳиётӣ, масалан барои Осиёи Марказӣ, мушкилоти монанд пеш меоянд. Метафораҳо метавонанд маъно расонанд, вале ҳамзамон метавонанд сардаргумӣ ҳам эҷод кунанд.
- Ин мисол ҳамчунин зарурати ҷудо нигоҳ доштани соҳаҳои донишро таъкид мекунад. Илм ва имон аз тасвирҳо ва нақлҳои гуногун истифода мебаранд. Баробар ё яқсон ҳисобидани мустақими онҳо сарҳадҳоро миёни усулҳо, сатҳҳои ҳастӣ ва даъвоҳои илоҳиётӣ норавшан мекунад.
- Ниҳоят, ин ҳамчун ҳушдор хизмат мекунад. Ҳангоми тарҷума ва мутобиқсозии илоҳиёт дар муҳитҳои ғайриғарбӣ муҳим аст, ки санҷида шаванд оё метафораҳои иқтибосшуда фаҳмо ҳастанд ё не ва оё онҳо дар шунавандагон ассотсиатсияҳои нодуруст ба вучуд намеоранд.

“Агар ба вакуум дар назарияи квантии майдонҳо нигоҳ кунем, он аслан “ҳеҷ чиз” нест.”

[en.wikiquote.org+1](http://en.wikiquote.org)

Таҳлил:

- Гарчанде ин гуфта ба физика тааллуқ дорад, он дорои оҳанги амиқи фалсафӣ ва илоҳиётӣ аст. Дар физика “ҳеҷ чиз” маънои набудани комилро надорад. Дар он сохтор, майдонҳо ва имконият вучуд доранд.
- Аз нуқтаи назари илоҳиётӣ ин метавонад ҳамчун намуна барои андеша дар бораи офариниш, холигӣ ва трансцендентӣ хизмат кунад. Воқеият аз муқоисаи оддӣ ҳастӣ ва нестӣ хеле ғанитар аст. Ин бо андешаҳои масеҳӣ дар бораи имманентӣ ва трансцендентии Худо, бо тасавури ҷаҳон ҳамчун низомнок ва нек, инчунин бо эътирофи асрор ҳамоҳанг аст.
- Барои миссия ва илоҳиёт ин мисоли он аст, ки чӣ гуна мафҳумҳои илмӣ метавонанд фазо барои суҳбати илоҳиётӣ дар бораи холигӣ, коинот, ҳастӣ ва нестӣ боз кунанд. Чунин қиёсҳо метавонанд дар ҷаҳонбинӣҳои гуногуни фарҳангӣ садо диҳанд ва ҳамчун пуле байни забони илмӣ ва категорияҳои илоҳиётӣ хизмат намоянд.
- Дар заминаи фарҳанг ва илоҳиёт ин иқтибос водор мекунад, ки андеша кунем, чӣ гуна тасаввуроти асосии метафизикӣ дар бораи «ҳеҷ чиз» ва «ҳастӣ» дар фарҳангҳои гуногун фарқ мекунанд ва чӣ гуна илоҳиёти масеҳӣ метавонад бо онҳо ба муқолама дарояд, на он ки танҳо қолабҳои ғарбиро таҳмил кунад.

Хулосаҳо ва қадамҳои минбаъда

Иқтибосҳои дар боло зикр шуда паҳлуҳои гуногуни ҷаҳонбинии Хиггсро нишон медиҳанд.

- Ӯ ба догматизм муносибати интиқодӣ дошт, хоҳ динӣ бошад, хоҳ дунявӣ.
- Ӯ ба метафораҳо ва ба он ки забон ҷӣ гуна байни илм ва имон ҳаракат мекунад, ҳассос буд.
- Ӯ мураккабӣ ва амиқии воқеиятро қадр мекард, ҳатто дар доираи физика, ки ин ба андешаи амиқтар даъват мекунад.

Барои лоиҳаҳо дар соҳаҳои илоҳиёт, миссия, фарҳанг ва тарҷума аз ин хулосаҳои амалӣ бармеоянд.

- Ҳангоми тарҷума ва контекстуализатсияи матнҳои илоҳиётӣ зарур аст бо метафораҳо бодиккат кор бурда, аз сардаргумии фарҳангӣ ва эпистемологӣ канорагирӣ карда шавад.
- Дар муҳитҳои миссионерии байнифарҳангӣ, махсусан дар ҷаҳони исломии Осиёи Марказӣ, муҳим аст аз “домҳои” фундаментализм дурӣ ҷуста, фурутанӣ зеҳниро парвариш дод.
- Қиёсҳои илмиро метавон истифода бурд, вақте ки онҳо ба фаҳмиш кумак мекунад, аммо дар айни ҳол бояд соҳаҳои донишро равшан ҷудо нигоҳ дошт ва онҳоро бо ҳам омехта накард.

Дар идома ҳафт иқтибоси ҳуҷҷатшудаи Питер Хиггс оварда мешаванд, бо шарҳи илоҳиётӣ ва миссиологӣ ва бо татбиқи амалӣ барои лоиҳаҳои гуногун дар соҳаи миссия.

№	Иқтибос	Фаҳмиш	Татбиқ барои кори шумо
1	“Агар ба вакуум дар назарияи квантии майдонҳо нигоҳ кунем, он аслан ҳеҷ чизи мутлақ нест”. (en.wikiquote.org)	Хиггс нишон медиҳад, ки ҳатто он чизе ки холигӣ ё «хеҷ чиз» ба назар мерасад, сохтор, имконият ва воқеият дорад. Аз нигоҳи фалсафӣ ин фазо барои асрор, трансцендентӣ ва андешаи амиқтари метафизикӣ мекушояд.	Дар кори илоҳиётӣ ва миссиологӣ ин метавонад ҳамчун метафори пулсоз хизмат кунад дар фарҳангҳои, ки мавзӯи холигӣ, нонамоён ё пинҳон муҳим аст, масалан дар Осиёи Марказӣ ва дар фалсафаи исломӣ. Ин тасвир кӯмак мекунад нишон додан ба шавад, ки забони илм метавонад бо тасаввуроти илоҳиётӣ дар бораи офариниш, ҳузур ва оғози ҳастӣ ба гуфтугӯ дарояд.

- 2 “Ин ном як навъ шӯхӣ буд, ва на он қадар хуб... Ман фикр намекунам, ки чунин кардан дуруст буд, зеро он гумроҳ мекунад». (дар бораи лақаби «зарраи Худо»)Бога”) (A-Z Quotes)
- Ин гуфта хассосияти ўро нисбат ба забон ва метафораҳо нишон медиҳад, ҳамчунин фаҳмиши ўро аз он ки истилоҳҳои илмӣ метавонанд нохост эҳсосоти диниро ранҷонанд ё сардаргумии мафҳумӣ ба вучуд доранд. Дар ин ҷо масъулият ва худдории ў дар иртиботи илмӣ равшан дида мешавад.
- Барои кори тарҷума ин як ёдоварии мустақим аст, ки ҳангоми гузаронидани метафораҳо байни забонҳо ва фарҳангҳо эҳтиёткор будан лозим аст. Вақте ки илоҳиёт аз илм тасвир мегирад ё баръакс, муҳим аст санҷида шавад, ки онҳо дар муҳити мақсад ассоциацияҳои нодуруст ё таҳрифи маъно ба вучуд намеоранд.
- 3 “Фундаментализм боз як мушкил аст. Ба як маъно, ҳуди Докинз ҳам қариб фундаменталист аст, танҳо аз навъи дигар”. (A-Z Quotes)
- Дар ин ҷо Хиггс догматизмро ҳам дар дин ва ҳам дар атеизми ҷангҷӯёна танқид мекунад. Ў эътироф мекунад, ки ҳам илм, ҳам имон ва ҳам идеологияҳои дунявӣ метавонанд саҳтгир ва пӯшида шаванд.
- Дар муҳитҳои миссионерӣ ин аҳамияти фурӯтанӣ ва даст кашидан аз қолабҳои саҳти «ё ин ё он»-ро таъкид мекунад. Дар муколама бо шунавандагони исломӣ ва плюралистӣ мавқеи шунидан, эҳтиром ва набудани догматизм махсусан муҳим аст, ки бо принципҳои миссиологияи шумо ҳамсадо мебошад.
- 4 “Гап дар бораи фаҳмиши чизҳост. Дар бораи фаҳмидани ҷаҳон”. (QuotesCosmos)
- Ифодаи кӯтоҳ ва пурмазмунӣ ангезаи ў дар илм. Барои ў илм танҳо воситаи фоида ё технология набуд, балки роҳе ба сӯи фаҳмиши амиқи воқеият буд. Илоҳиёт низ дар бисёр маврид ба дониш, хирад ва дарки амиқ равона шудааст.
- Ҳангоми таҳияи китобҳо ва маводи таълимӣ оид ба миссия ва илоҳиёт ин имкон медиҳад, ки диққат аз танҳо «анҷом додан» ё «қоил кардан» ба сӯи фаҳмиши бодикқати фарҳанг, контекст ва офариниш равона шавад. Дар тарҷума ин маъноӣ талош барои дарки дақиқи ҳам матни аслӣ ва ҳам фарҳанги қабулкунандаро дорад.

- 5 “Ин тобистон ман чизе тамоман бефоида кашф кардам”. (en.wikiquote.org)
- Гуфтаи бо оҳанги ҳазл, ки хусусияти илми назариявиро инъикос мекунад. Он метавонад дар аввал ғайриамалӣ намояд, аммо бо гузашти вақт пояи асосӣ мегардад. Дар ин чо фурутанӣ ва эътирофи номуайянии натиҷаҳо ҳис мешавад.
- Дар илоҳиёт ва миссия ин метавонад хотиррасон кунад, ки андешаҳо, тарҷумаҳо ва лоихаҳои таълимӣ на ҳамеша натиҷаи ғаврии амалӣ медиҳанд, аммо метавонанд барои ҷомеаҳо ва наслҳои оянда арзиши амиқ ва дарозмуддат дошта бошанд.
- 6 “Лаҳзае фаро мерасад, ки одамон корҷоеро мекунанд, ки ман дигар худро қодир ба анҷом додани онҳо намебинам... Ман сари вақт он чиро дидам, ки дидам, вале вақт мерасад, ки мефаҳмӣ қорат дигар он қадар фоидаовар нахоҳад буд”. (QuotesCosmos)
- Андешаи ростқавлона дар бораи ҳудуди имкониятҳои шахсӣ, иваз шудани нақшҳо ва пазируфтани маҳдудият. Ҳатто олимони бузург дарк мекунанд, ки замоне бояд ҷойро ба дигарон супурд.
- Дар кори лоихавӣ ин як ёдоварии мулоим аз ҳудудҳои инсонӣ, аҳамияти ҳамкорӣ ва супурдани масъулият аст. Дар дастаҳои миссионерӣ ин ҳамон лаҳзаеро инъикос мекунад, ки ташаббус ва роҳбариро шарикони маҳаллӣ ба даст мегиранд.
- 7 “Бомбаборон қардани Чопон ё одамонро ба физикаи назариявӣ ҷалб қард, ё маҷбур сохт, ки аз он даст кашанд... Пас аз он ман қарор додам, ки аз ҳама чизе, ки ба силоҳ вобаста аст, дурӣ ҷӯям”. (todayinsci.com)
- Ин гуфта ҷанбаи ахлоқии илм ва пайваस्ताгии онро бо таърих, сиёсат ва интиҳоби ахлоқӣ таъкид мекунад. Хиггс масъулияти олимро барои истифодаҳои эҳтимолии қори ӯ равшан дарк мекард.
- Барои андешаи миссиологӣ ва ахлоқӣ ин ҳангоми баррасии илм, технология ва имон аҳамият дорад. Дар заминаи тарҷума ва паҳн қардани андешаҳо саволи масъулият ба миён меояд: матнҳо ва мафҳумҳое, ки мо ба дигарон мерасонем, ҷӣ паёмадҳои иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дошта метавонанд.